

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ Ing. J.**, bývajúceho v K., **2/ Mgr. L.**, bývajúcej v K., obaja zastúpení Advokátskou kanceláriou V., so sídlom v Č., IČO: X., proti žalovanej **MUDr. J.**, bývajúcej v K., zastúpenej JUDr. C., advokátom v Č., **o určenie neplatnosti darovacej zmluvy**, vedenej na Okresnom súde Čadca pod sp. zn. 10 C 135/2003, na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 11 Co 36/2015, v konaní o námietke zaujatosti, takto

r o z h o d o l :

Sudkyňa Krajského súdu v Žiline JUDr. E. **j e v y l ú č e n á** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 11 Co 36/2015 (vec Okresného súdu Čadca sp. zn. 10 C 135/2003).

O d ô v o d n e n i e

Sudkyňa Krajského súdu v Žiline, JUDr. E., predložila predsedníčke Krajského súdu v Žiline postupom podľa § 15 ods. 1 O.s.p. návrh na svoje vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci z dôvodu, že predmetná vec jej bola ako zákonnej sudkyni pridelená ešte v čase jej pôsobenia na Okresnom súde Čadca, kedy jej predsedníčka tohto súdu na jej námietku postupom podľa § 15 ods. 1 O.s.p. predmetnú vec odňala a pridelená ju inému sudcovi z dôvodu, že rodinu žalovanej pozná pre dlhoročný vzťah jej otca s manželom žalovanej (pôvodne žalovaného 1/ v tomto konaní, v súčasnosti sa rozhoduje o jeho vstupe do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovanej), keď v minulosti sa navštevovali. V oznámení adresovanom predsedníčke krajského súdu JUDr. E. zdôraznila, že už počas pôsobenia na Krajskom súde v Žiline predsedníčka senátu JUDr. K. ju považovala za vylúčenú v odvolacom konaní v predmetnej veci a požiadala o pridelenie zastupujúceho člena senátu, ktorá skutočnosť bola akceptovaná. Záverom uviedla, že v súčasnosti sa síce už so žalovanou a jej manželom nestretáva, avšak vzhľadom na predchádzajúci postup, keď jej bol

spis už rozhodnutím predsedníčky súdu odňatý, by z hľadiska teórie zdania mohla vzniknúť pochybnosť o jej nezaujatosti.

Predsedníčka Krajského súdu v Žiline predložila v súlade s ustanovením § 15 ods. 1 veta štvrtá O.s.p. vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o tom, či je uvedená sudkyňa vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci, keď mala za to, že nie je dôvod pochybovať o jej nezaujatosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave (§ 16 ods. 1 O.s.p.) pristúpil k posúdeniu, či okolnosti oznámené JUDr. E., sú spôsobilé vyvolať pochybnosti o jej nezaujatosti.

Inštitútom vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť (§ 14 až § 16 O.s.p.) sa v občianskom súdnom konaní garantuje základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadŕžania určitej procesnej strane).

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (por. Piersack c. Belgicko).

Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne nedostatok subjektívnej nestrannosti, o ktorom svedčí správanie sudcu (Boekmans c. Belgicko). Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti.

Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikať pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [por. tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt c. Belgicko). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar c. Spojené kráľovstvo).

Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (por. tiež Fey c. Rakúsko). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatost' dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Pri posudzovaní dôvodnosti oznámenia sudkyne JUDr. E. o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcu a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (por. ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednaniu vecí, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne – napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (por. vyššie 2.).

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola

odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v možnosti zmarit' hroziace riziko, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Z uvedenej judikatúry EŠLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďit' prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Z obsahu spisu vyplýva, že opatrením predsedníčky Okresného súdu Čadca zo 4. januára 2006 bola predmetná vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie JUDr. E., ktorá písomným oznámením z 26. januára 2006 vzniesla námietku zaujatosti v zmysle § 15 ods. 1 O.s.p., z dôvodu dlhoročného priateľského vzťahu žalovaného Ing. Mikuláša Kubíka (manžela žalovanej) s jej rodičmi. V oznámení zo 6. februára 2014 adresovaného predsedníčke Krajského súdu v Žiline, JUDr. E. zopakovala skutočnosti uvedené v pôvodnej námietke zaujatosti a uviedla, že v minulosti sa navštevovali. Zároveň poukázala na to, že v predmetnej veci bola vylúčená už aj v konaní na odvolacom súde.

V prípade sudkyne Krajského súdu v Žiline JUDr. E., ktorá bola opatrením predsedníčky Okresného súdu Čadca z 1. februára 2006 (č.l. 123 spisu) vylúčená už z prejednávania a rozhodovania veci vedenej pod sp. zn. 10 C 135/2003 na súde prvého

stupňa, ktorá na svojom vzťahu k žalovaným deklarovaný v roku 2006 zotrvala aj pri vnesenej námietke zaujatosti žalovanými na Okresnom súde Čadca 26. novembra 2008, na ktoré stanovisko poukázal Krajský súd v Žiline v uznesení z 18. marca 2009 sp. zn. 5 NcC 2/2009 (por. čl. 510) v konaní o námietke zaujatosti voči sudcom Okresného súdu Čadca, tiež vzhľadom na vylúčenie JUDr. E. 10. marca 2010 z prejednávania predmetnej veci vedenej na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 10 Co 257/2009 (por. čl. 560), vzal Najvyšší súd Slovenskej republiky na zreteľ, že pokiaľ nedošlo v tomto prípade k zmene pôvodne deklarovaného stavu, naďalej pretrváva objektívna pochybnosť o jej nezaujatosti, pre ktorú dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že zakladá skutočnosť relevantnú z hľadiska § 14 ods. 1 O.s.p., a je dôvodom pre jej vylúčenie z prejednávania a rozhodovania v danej veci aj na odvolacom súde.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 19. februára 2015

JUDr. Edita B a k o š o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Lenka Pošová